

"רסקו" - הפעלת סוכן כפול מול המודיעין הרומני

רקע

בקיץ 1958 התייצב, עולה חדש מרומניה – שהגיע לישראל עם משפחתו ימים ספורים קודם לכן – במשרד ממשלתי והודיע לפקיד כי הינו "מרגל רומני" אשר הוחדר לישראל כסוכן של המודיעין הרומני למשימות ריגול בישראל. העולה הביע את רצונו להיפגש עם הגורם הביטחוני המתאים.

בעקבות זאת, החל מבצע מבוקר של השב"כ במהלכו הופעל העולה – שקיבל את הכינוי "רסקו" – כסוכן כפול מול המודיעין הרומני ("הסקוריטה"). המבצע, שנמשך שנים רבות, הוגדר על ידי רבים מהמעורבים בו כ"בית ספר של המודיעין המזרח אירופאי". זאת, נוכח המידע הרב שהתקבל במהלכו אודות המודיעין המזרח אירופאי ושיטות פעולתו.

גיוס והפעלה ברומניה

"רסקו" גדל והתחנך בבית ציוני, אך לצד זאת החזיק באידיאולוגיה קומוניסטית והיה חבר פעיל במפלגה הקומוניסטית מנערתו. במלחמת העולם השנייה הצטרף לכוחות הסובייטים שנלחמו במזרח, ובתום המלחמה שב לעירו ופתח בקריירה אקדמית.

רעייתו של "רסקו" הייתה אף היא אקדמאית וחברת המפלגה הקומוניסטית מנערתה, ועל פי הודאתה מסתבר כי גויסה והופעלה כסייענית של "הסקוריטה" בעיר מגוריהם. הפעלתה התמקדה בדיווח על מבקרים רשמיים מחו"ל ועל קהילת האקדמאים בעיר.

ההחלטה לשתף פעולה עם שירותי הביטחון בישראל ולדווח אודות משימת הריגול, שהוטלה עליהם בהגיעם ארצה, התגבשה אצל בני הזוג כבר בתקופת הכשרתם למשימה ברומניה.

שירות הביטחון הכללי
"רסקו" - הפעלת סוכן כפול מול המודיעין הרומני

התקופה הראשונה לאחר עלייתו של "רסקו" והתייצבותו באותו משרד ממשלתי הוקדשה לתחקור של בני הזוג בידי השב"כ.

נדרש פרק זמן ממושך ומספר רב של פגישות על מנת למצות את המידע שהיה ברשותו של "רסקו", ובכלל זאת מידע כללי ומידע פרטני לגבי: הכשרתו הממושכת ברומניה טרם עלייתו ארצה; קשריו, היכרויותיו, קציני המודיעין הרומני עמם היה קשור, משימות שקיבל, והערכותיו לגבי סוכנים נוספים שהוחדרו ופעלו בישראל.

גם אשתו של "רסקו" עברה תהליך דומה של תחקור, תוך התמקדות בתפקיד שהמודיעין הרומני הטיל עליה: אלחוטנית עבור בעלה ועבור סוכנים רומנים נוספים, שפעלו בישראל.

בתחקור סיפרו בני הזוג כי גויסו שנתיים קודם לכן, בקיץ 1956. הליך גיוסם התאפיין במספר פגישות עם בכירים במפלגה הקומוניסטית ובמשרד הפנים הרומני, בהן נמסר להם כי נבחרו לייצג את ארצם במשימה מודיעינית, שבמסגרתה ייצאו לשליחות בישראל ובמדינה מערבית נוספת. בפגישות אלה הובהר להם מפורשות כי אין בידם זכות בחירה באשר לרצונם או אי רצונם לבצע משימה זו....

כמקובל בארגוני המודיעין הסובייטים – הוענקה ל"רסקו" דרגה צבאית.

במהלך השנתיים טרם שיגורם לישראל עברו "רסקו" ורעייתו הכשרה לקראת משימתם, שכללה לימוד ואימון יסודיים במספר תחומים:

א. עקרונות הפעילות החשאית – גילוי וניעור עיקוב, גיוס סוכנים, שיטות של תקשורת חשאית ועוד.

ב. הכרת ארגוני המודיעין המערביים ושיטות פעולתם.

ג. חיזוק והטמעת האידיאולוגיה הקומוניסטית (אינדוקטרינציה) וחיזוק הקשר למולדת רומניה.

ד. לימודי ארץ ישראל בתחומים מגוונים כגון: כלכלה, פוליטיקה, היסטוריה.

בסיום ההכשרה, קיבל "רסקו" רשימת משימות מבצעיות ואיסופיות, אותן היה עליו לבצע בישראל: הוא תודרך למצוא עבודה כעיתונאי; להשתלב במפלגה ציונית, לפתח קשרים חברתיים ענפים; וכן הצטווה לאסוף מידע בנושאים פוליטיים/מדיניים, צבאיים וביטחוניים.

מבצע הפעלת "רסקו" כסוכן כפול

משימותיו המודיעיניות בישראל העידו על גודל הציפיות ממנו, ונראה כי המודיעין הרומני ראה בו מרגל בעל ערך רב. על-רקע זה, שאף השב"כ להפוך את "רסקו" לסוכן כפול מול המודיעין הרומני, אך הוא התקשה לקבל את הסכמתם של בני הזוג לכך, נוכח חששם מ"ידו הארוכה" של "הסקוריטטה" ומנקמתו, אם ייחשפו.

רק לאחר שיחות שכנוע ממושכות הסכים "רסקו" לקחת חלק במבצע ולהפוך לסוכן כפול. מאז שלב זה פוקחו כל פעולותיו של "רסקו" מול המודיעין הרומני, בידי השב"כ.

במסגרת המבצע ארוך השנים נחשפו קציני מודיעין רומניים, שעמדו בקשר עם "רסקו", בארץ ובחו"ל. חלקם קציני מודיעין, ששירתו בישראל בכיסוי דיפלומטי, אחרים קצינים עמם קיים "רסקו" פגישות אישיות ב-חו"ל וכן קציני מודיעין שהגיעו לישראל מרומניה על מנת להיפגש עם עימו. (גם העובדה ש"הסקוריטטה" מצא לנכון להסתכן ולשלוח לישראל לפגישה עם "רסקו" קציני מודיעין בכירים מעידה על ערכיותו הרבה בעיניהם).

במהלך המבצע נחשפו אמצעים טכנולוגיים ואמצעי התקשורת, שהיו בשימוש המודיעין המזרח-אירופאי, כגון: כתב סתרים, שידורים מוצפנים, משלשים ברחבי הארץ (מקומות מסתור מוסכמים, שיועדו להעברת מסרים, כספים, וחפצים כגון אמצעי תקשורת).

בנוסף, חשפה הפעלתו של "רסקו" את נושאי ההתעניינות של המודיעין הרומני והמזרח אירופאי (באמצעות משימות האיסוף שקיבל "רסקו") את כתובות כיסוי בהן עשה המודיעין הרומני שימוש, וכן שיטות פעולה ("מודוס אופרנדי").

שירות הביטחון הכללי
"רסקו" - הפעלת סוכן כפול מול המודיעין הרומני

המידע שהצטבר במהלך מבצע זה סייע, משמעותית, ליכולת הסיכול של השב"כ מול ניסיונות חוזרים ונשנים של גיוס והחדרת סוכנים לישראל על ידי שירותי הביטחון המזרח אירופאים.

אחרית דבר

בתום כשבע-שמונה שנים מתחילת המבצע, החלו מסתמנים סימני השאלה הראשונים לגבי האפשרות לסיים את המבצע, ולאופן ניתוק הקשר בין "רסקו" ובין המודיעין הרומני. זאת, לאחר שמפעיליו ברומניה החלו להטיל על "רסקו" משימות מורכבות יותר ויותר, אשר לא ניתן היה למלאן.

בשנת 1965 פורסם דבר מעצרו של סוכן מודיעין רומני, שפעל בישראל (פרשת א.ו.י.) על רקע זה הודיע "רסקו" למפעיליו ברומניה על חששותיו להמשיך ולשמש כסוכנם, ועל הפסקת הקשר עימם. המודיעין הרומני סרב לוותר על "רסקו" כסוכן, ומפעיליו ניסו לשכנעו להמשיך ולפעול עבורם, תוך הבהרה כי אין זה בסמכותו להחליט על הפסקת הקשר עימם, אולם – ללא הועיל....

"שירות הביטחון הכללי" מציין מבצע זה כאחד הערכיים והחשובים בתחום סיכול הריגול המזרח אירופאי, ואת "רסקו" כ-"המורה הטוב ביותר" שלימד את השב"כ להכיר את היריבים המזרח-אירופאים.

מבצע הכפלתו של "רסקו" והפעלתו הממושכת מול המודיעין הרומני נחשבו להצלחה גדולה מבחינת השב"כ, ולמרבה האירוניה – גם המודיעין הרומני ראה ב"רסקו" הצלחה גדולה...